

Document actief burgerschap en sociale integratie op 't Foarhûs

Burgerschapsonderwijs

Wettelijk kader

Vanaf 1 januari 2006 is de wet 'Bevordering van actief burgerschap en Sociale integratie' een feit. Scholen van PO en VO zijn verplicht bij te dragen aan de integratie van scholieren in de Nederlandse samenleving door middel van burgerschapsvorming. Burgerschapsvorming wordt beschouwd als een essentieel onderdeel van de opvoeding.

De voornaamste kerndoelen voor het Primair onderwijs voor wat betreft burgerschap en integratie zijn:

36. De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.

37. De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor de algemeen aanvaarde waarden en normen.

38. De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en ze leren respectvol omgaan met verschillen in opvatting van mensen.

En in mindere mate:

34. De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.

35. De leerlingen leren zichzelf redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.

39. De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.

Het onderwijs in actief burgerschap en sociale integratie richt zich op:

- Het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat;
- Het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties die kinderen in staat stellen deel uit te maken van onze samenleving;
- Het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid;
- De school als oefenplaats voor leerlingen m.b.t. de bovengenoemde punten;

Missie, visie en doelstellingen

De missie:

Leerlingen zijn eigenaar van hun eigen ontwikkeling

De visie:

Wij willen in een sfeer van veiligheid en een goed pedagogisch klimaat, met onderling vertrouwen en respect voor elkaar, het leren van onze leerlingen richten op hun totale ontwikkeling (hoofd, hart en

handen). Vertrekkend vanuit de leerdoelen geven wij ons onderwijs zo vorm dat de leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen naar hun eigen mogelijkheden. Afstemming is daarom in ons onderwijs van groot belang en de onderwijsbehoefte van iedere leerling staat centraal.

Kernwaarden:

Professionaliteit - Eenieder zorgt ervoor dat hij/zij zich blijft ontwikkelen in zijn vak. We overleggen met elkaar over ons vak en willen van en met elkaar leren. We spreken dezelfde (Kanjers) taal als het gaat over de omgang met elkaar. Praten doen we met elkaar, niet over elkaar. Ons glas is halfvol; we kijken naar het positieve en denken in mogelijkheden. Wanneer we mopperen, zullen we vervolgens ook iets opperen.

Betrokkenheid - We vinden het belangrijk dat we eenieder in de school zien: We heten eenieder welkom en begroeten elkaar. We willen voor eenieder toegankelijk zijn en de drempel laag houden. Onze betrokkenheid komt voort uit ons hart voor de school, collega's, leerlingen en ouders. We zijn ons ervan bewust dat betrokkenheid tijd kost en past bij professioneel handelen, wat continu in de lift zit. Betrokkenheid zowel in goede als in slechte tijden. Onze betrokkenheid is groepsoverstijgend en vindt plaats op schoolniveau.

Vertrouwen - Het vertrouwen is gebaseerd op ons geloof, onze identiteit. Wanneer je vanuit het geloof geworteld bent, sta je stevig en kan je vertrouwen geven. Het vertrouwen wat we doorgeven aan leerlingen kan ervoor zorgen dat elk kind zijn eigen wortels krijgt, waardoor zij ouders, school en andere kinderen leren en kunnen vertrouwen. We willen ons vertrouwen uitstralen door ons naar eenieder open te stellen, geïnteresseerd te zijn en een luisterend oor te bieden.

Respect - De wereld is niet zwart of wit. Eenieder mag deze inkleuren zoals hij/zij zelf wil. Eenieder heeft het recht op een eigen gekozen invulling van zijn of haar eigen leven. We hebben respect voor ieders ruimte hierin. We hebben respect voor verschillen in cultuur, man/vrouw en achtergrond. Blijf goed naar elkaar kijken en luisteren. Door te horen en te zien, is het soms beter om te zwijgen en niet overal iets van te vinden. Rijk elkaar de hand en zorg voor een goede harmonie.

Verantwoordelijkheid - Ons vak kost tijd. Onze verantwoordelijkheid voor de hele school, alle leerlingen en alle ouders stopt niet op het moment dat wij de school uitlopen. De verantwoordelijkheid hebben we samen en deze delen we. Verantwoordelijk zijn betekent soms ook loslaten om een ander vervolgens de ruimte te kunnen geven. De verantwoordelijkheid voor de leerlingen delen we graag samen met de ouders, samen staan wij om het kind heen om hen vanuit gezamenlijke verantwoordelijkheid verder te brengen.

Het aanleren van kennis en vaardigheden wordt afgewisseld met praktijksituaties en oefenmomenten. In alle groepen leren kinderen om beheertaken en sociale taken op zich te nemen passend bij hun leeftijd en ontwikkeling (bijvoorbeeld elkaar instructie geven, op de jongste kleuters passen, feedback geven, rondleiding verzorgen voor gasten, telefoon aannemen). Dit heeft tot doel dat kinderen leren om verantwoordelijkheid te nemen voor zichzelf maar ook voor de ander en de gemeenschap. Het gaat er dus om dat kinderen eigenaar worden van die taken.

Visie van de school op Burgerschap.

Op 't Foarhûs is Actief Burgerschap en Sociale integratie ingebed in het gehele onderwijsaanbod. Kansen om aandacht te hebben voor en te leren over Burgerschap en Sociale integratie worden in elke les benut.

Wat is burgerschapsvorming?

Burgerschap vorming brengt de leerlingen basiskennis, vaardigheden en houding bij die nodig zijn om de actieve rol te kunnen spelen in de eigen leefomgeving. De leerlingen maken kennis met begrippen als democratie, grondwet en mensen rechten, duurzame ontwikkeling, conflicthantering, sociale verantwoordelijkheid, gelijkwaardigheid en omgaan met maatschappelijke diversiteit. De kennis komt niet alleen uit een boek, maar wordt vooral geleerd door te oefenen in de (school)- praktijk.

Bij burgerschapsvorming staan drie domeinen centraal:

1. Democratie

In het onderwijs is het aanleren van een democratische houding een belangrijk aspect. Het ontwikkelen van die houding is gebaat bij continuïteit. Het opdoen van ervaringen en reflectie daarop is daarbij cruciaal. Die ervaringen kunnen plaatsvinden in de klas, de school of erbuiten. De democratie is gebaat bij burgers die zich betrokken voelen bij de samenleving (op welk niveau dan ook), zich in kunnen leven in de positie van een ander (empathie) en gedrag vertonen dat past in een democratie. Daarvoor dienen burgers naast de juiste houding ook over een breed scala aan vaardigheden te beschikken die voor een belangrijk deel sociaal-communicatief zijn.

Democratie gaat ook over keuzes maken. Deze vaardigheid vereist kennis, een kritisch onderzoekende houding, het beoordelen van informatie, inzicht in consequenties van keuzes en besef van de eigen opvattingen. Democratische vaardigheden en houdingen hebben vooral ook betrekking op deze alledaagse omgangsvormen.

2. Participatie

Meedoen aan de samenleving kan zich afspelen op verschillende niveaus (klas, school, vereniging, buurt, stad, regio, enz). Participeren is afhankelijk van motivatie: het willen participeren. Voor de meeste kinderen geldt dat zij graag mee willen doen in sociale verbanden, meedenken over oplossingen en meebeslissen over zaken die hen aangaan.

Participatie vereist inzicht en vertrouwen in het eigen kunnen. De wil om te participeren komt voort uit een combinatie van belangen (individueel/groep), betrokkenheid bij aspecten van de omgeving of samenleving en een daarop gebaseerd gevoel van verantwoordelijkheid.

Betrokkenheid, verantwoordelijkheid en participatie hangen cyclisch met elkaar samen: ze versterken elkaar en zijn voorwaardelijk voor elkaar. Kunnen en willen participeren, vraagt om sociaal-communicatieve vaardigheden en een voldoende sterk zelfbeeld.

Toch participeren niet alle kinderen. Processen van uitsluiting leiden ertoe dat sommigen zich niet meer betrokken voelen bij bepaalde sociale verbanden, bijvoorbeeld in de klas. Negatieve ervaringen met participatie zullen de drempel om dit in andere situaties wel te doen, verhogen. Een geleidelijke opbouw van participatiemogelijkheden en positieve ervaringen zullen daarom bijdragen aan het ontwikkelen en in stand houden van de wil om te participeren.

3. Identiteit

Er is een constante wisselwerking tussen de identiteit van een persoon en de (Christelijke en sociale) omgeving. De identiteit van een leerling wordt gevormd in de relatie met anderen, terwijl die

identiteit weer bepalend is voor de manier waarop de omgeving wordt ervaren.

Daarbij is het nodig dat personen sociaal-communicatief vaardig zijn om opvattingen bespreekbaar te maken en deel te kunnen nemen aan gesprekken, discussie en debat over aspecten van de eigen identiteit.

De hedendaagse omgeving is meer en meer een maatschappij waarin verschillende culturele en levensbeschouwelijke stromingen bestaan. Dit leidt tot een continu proces van zelfreflectie en positionering. Een leerling zal dan ook een balans moeten vinden tussen aan de ene kant zelfrealisatie en het leven volgens eigen waarden en normen, en aan de andere kant de grenzen en beïnvloeding van de omgeving. Dit brengt onzekerheid met zich mee over de eigen opvattingen en gemaakte keuzes. Net als voor participatie geldt voor identiteit dat jongeren moeten leren om te gaan met deze onzekerheden door flexibel en kritisch te zijn en te leren om terug te vallen op een eigen morele basis en gevoel van eigenwaarde.

Een Christelijke school

’t Foarhûs is een christelijke basisschool. Dat betekent dat wij ons laten inspireren door het christelijk geloof in de uitvoering van ons werk. We willen in de vorm van verhalen, vieringen, liedjes en voorstellingen het geloof aan kinderen meegeven.

We willen de kinderen laten ervaren wat geloven met hen en met de wereld om hen heen kan doen. In een multiculturele samenleving is het ook nodig dat we ons kunnen voorstellen wat dat betekent voor mensen met een andere levensbeschouwing. Als ouders voor onze school kiezen, vragen we ze de identiteit van de school te respecteren.

We geloven dat ieder mens bijzonder is en het verdient zorgvuldig en liefdevol behandeld te worden. Daarom hechten we veel waarde aan de leefregels in de omgang tussen leerlingen onderling en tussen leerkrachten, ouders en leerlingen.

Onze godsdienstige vorming beperkt zich niet tot de geplande momenten op de schooldag, maar zit in ons onderwijs verweven. Inhoudelijk kunnen we onze godsdienstige vorming opdelen in drie deelgebieden:

- Godsdienstig besef en kennis van christelijke tradities
- Ervaringen uit het dagelijks leven met elkaar delen (vreugde, verdriet, vriendschap, etc.). Wat belangrijk voor jou en wat betekent dat voor de omgang met de ander en jouw omgeving?
- Kennis over elkaar zorgt voor respect voor elkaar. We willen kinderen een respectvolle houding aanleren naar mensen met een andere levensbeschouwing. Dit is tevens een belangrijk onderdeel van actief burgerschap.

Democratisch burgerschap en sociale integratie omvat de volgende categorieën:

- **Sociale vaardigheden:** hoe met andere mensen om te gaan (luisteren, mening geven, opkomen voor jezelf, problemen oplossen zonder conflicten)
- **Beleefdheid en omgangsregels:** gewoontes en regels rond beleefdheid en fatsoen (groeten, op je beurt wachten, geen vuil op straat gooien)
- Overdragen van **basiswaarden:** waarden van de democratische rechtsstaat (vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid, verdraagzaamheid, begrip voor anderen, autonomie, afwijzen van onverdraagzaamheid, afwijzen van discriminatie)
- Overdragen van **kennis over democratie:** uitgangspunten, betekenis en werking van organen en afspraken (verkiezingen, Tweede Kamer, rechtsstaat, Europese Unie)
- **Kennismaking met andere culturen,** geloven en leefwijzen .

- **Maatschappelijke en persoonsvorming:** ontwikkelen van een zelfbeeld, reflectie op eigen achtergrond en die van anderen, leren uiten.
- De **school als oefenplaats** van de samenleving: in praktijk brengen van de uitgangspunten van de school en mogelijkheid geven om te oefenen (gezamenlijk regels opstellen, leerlingen een taak geven bij oplossen van conflicten).

Doelen

Op basis van de visie van de school hebben wij de volgende doelen geformuleerd:

1. We voeden onze leerlingen op tot fatsoenlijke evenwichtige mensen die respectvol (vanuit duidelijke waarden en normen) omgaan met zichzelf, de medemens en de omgeving.
2. Wij voeden onze leerlingen op tot personen die weten wat democratie inhoudt en daar ook naar handelen. Ze leren hun mening over maatschappelijke thema's te verwoorden en te luisteren naar de meningen en argumenten van anderen.
3. We voeden onze leerlingen op tot mensen die "meedoen", die actief betrokken willen zijn bij de samenleving. Hierbij zijn ze gericht op samenwerking, en weten ze hun eigen gaven en talenten in te zetten en te ontwikkelen.
4. We voeden onze leerlingen op tot personen die kennis hebben van, en respect hebben voor andere culturen, opvattingen en overtuigingen (religies).
5. We richten ons op de algemene ontwikkeling en we geven onze leerlingen culturele bagage mee voor het leven.
6. We voeden onze leerlingen op tot personen die verantwoordelijkheid willen en kunnen nemen voor zichzelf anderen.

Aansluiting bij het curriculum en werkwijze

Burgerschapsonderwijs is niet een apart vakgebied op ons lesrooster.

Bevordering van actief burgerschap heeft een plek bij functieontwikkeling (werken in hoeken), spelvormen bij het levensbeschouwelijk onderwijs, sociale en emotionele ontwikkeling, coöperatieve werkvormen, bevordering gezond gedrag, natuuroriëntatie (milieu) en geschiedenis. Het geïntegreerde karakter van burgerschapsonderwijs heeft naar onze overtuiging een krachtige werking. De school onderhoudt met het oog op actief burgerschap contacten met diverse maatschappelijke en kerkelijke organisaties.

He burgerschapsonderwijs komt bij alle vakken voorbij, maar zit vooral besloten in de onderstaande vakgebieden:

Code	Activiteit	gr1	gr2	gr3	gr4	gr5	gr6	gr7	gr8
LEVO	Levensbeschouwelijke vorming	7	7	7	7	7	7	7	7
FO	Functieontwikkeling	20	20	0	0	0	0	0	0
MTL	methodisch taal-leesonderwijs	0	0	35	0	0	0	0	0
MT	methodisch taalonderwijs	18	18	0	14	14	14	14	14
SP	methodisch spellingsonderwijs	0	0	0	6	6	6	6	6
TL	technisch leesonderwijs	0	0	0	11	11	9	6	6
BL	begrijpend leesonderwijs	0	0	0	6	6	6	6	6
MS	methodisch schrijven	2	2	6	4	2	2	1	1

FR	Fries	2	2	2	2	2	3	3	3
EN	Engels	0	0	0	0	2	2	3	3
MREK	methodisch rekenonderwijs	8	8	18	18	18	19	20	20
AK	Aardrijkskunde	0	0	0	0	3	3	3	3
GE/MV	geschiedenis/maatsch.verhoudingen	0	0	0	0	3	3	3	3
NA	natuur en techniek	0	0	3	3	3	3	4	4
VE	Verkeer	2	2	1	1	1	1	2	2
GG/SR	gezond gedrag/sociale redzaamheid	2	2	2	2	2	2	2	2
VS	vrije spelvormen	15	15	0	0	0	0	0	0
BO	Bewegingsonderwijs	6	6	3	3	7	7	7	7
ZW	Zwemonderwijs	0	0	4	4	0	0	0	0
HV/TE	handvaardigheid/tekenen	0	0	3	3	3	3	3	3
MU/D	muzikale vorming/dans, drama	5	5	3	3	3	3	4	4
EXLE	extra leertijd	6	6	6	6	6	6	6	6
PAU	Pauzes	5	5	5	5	5	5	5	5
	TOTAAL IN KWARTIEREN	98	98	98	98	104	104	104	104

Kwartierentabel verdeling onderwijstijd

Doel van de lessen:

- leert kinderen kennis, vaardigheden en houding aan om volwaardig te kunnen meedoen aan onze samenleving;
- laat kinderen ontdekken dat ze zelf een rol spelen in het vormgeven van onze samenleving;
- laat kinderen ontdekken wat mensenrechten zijn en wat deze betekenen voor henzelf en anderen;
- voldoet aan de wettelijke eisen van het Ministerie van OCW die hier scherper op zal toezien.

Burgerschap vanuit wereldoriëntatie:

Aardrijkskunde, geschiedenis, natuur en techniek

Hoe kun je vanuit wereldoriëntatie de link leggen naar burgerschap?

Wereldoriëntatie en burgerschap

Hoe kun je burgerschap aan bod laten komen binnen wereldoriëntatie? Hieronder wordt beknopt beschreven hoe en op wat voor manier 'integratie' en 'actief burgerschap' aan bod komen in de thema's in geschiedenis, aardrijkskunde, natuur en techniek. Er zijn diverse aanknopingspunten te vinden. Allereerst wordt hieronder aangegeven wat er in de kerndoelen staat over burgerschap (zo is 'burgerschap' geen apart kerndoel, maar kun je elementen van burgerschap zien in andere kerndoelen) en vervolgens wordt toegelicht in welke thema's van Wijzer! je welke onderwerpen terug vindt.

De kerndoelen

In de inleidende tekst van de kerndoelen bij 'Oriëntatie op jezelf en de wereld' staat onder andere het volgende over burgerschap en sociale integratie:

'Kinderen zijn nieuwsgierig. Ze zijn voortdurend op zoek om zichzelf en de wereld te leren kennen en te verkennen. Die ontwikkelingsbehoefte is een aangrijpingspunt voor dit leergebied. Tegelijk stelt de samenleving waarin kinderen opgroeien haar eisen. Kinderen vervullen nu en straks taken en rollen,

waarop ze via onderwijs worden voorbereid. Het gaat om rollen als consument, als verkeersdeelnemer en als burger in een democratische rechtstaat.

Kennis over en inzicht in belangrijke waarden en normen en weten hoe daarnaar te handelen, zijn voorwaarden voor samenleven. Respect en tolerantie zijn er verschijningsvormen van.

Bij het leren kennen van de wijze waarop mensen hun omgeving inrichten, spelen economische, politieke, culturele, technische en sociale aspecten een belangrijke rol. Het gaat daarbij om datgene wat van belang is voor betekenisverlening aan het bestaan, om duurzame ontwikkeling, om (voedsel)veiligheid en gezondheid en om technische verworvenheden.'

Vanuit onze methodes kunnen we aangeven welke thema's passen bij de inleidende tekst van de kerndoelen en bij de kerndoelen Mens en Samenleving. Dat kan je als school aanknopingspunten geven om een goede afweging te maken over hoe je de kerndoelen Mens en Samenleving wilt invullen.

Het minst vertegenwoordigd zijn kerndoel 34 (het onderdeel psychische gezondheid – vaak gaat het dan om hoe je met elkaar omgaat, bv Kanjer) en kerndoel 35 het deel Verkeer (daar zijn aparte methodes voor). De rest is te koppelen aan de thema's, maar natuurlijk geheel afhankelijk van hoe je dit als school zelf invult.

Kwaliteitszorg

Gedurende het schooljaar volgen we de leerresultaten van de meetbare en merkbare doelen.

We doen dit met observaties en toetsen. We hanteren de volgende instrumenten:

Kanvas-instrument sociaal emotionele ontwikkeling groep 1-8:

-Dit observatie-instrument wordt 2x per jaar afgenomen.

- Als resultaten opvallen/tegenvallen wordt een leerlingplan of groepsplan opgesteld en dit opgenomen in het HGW.

Burgerschapsonderwijs groep 1-2

Democratie

- Klassengesprekken
- Kanjer-lessen
- Omgaan met succescriteria en regels in de klas en op het plein
- Aandacht voor regels en afspraken gedrag buiten de school

Identiteit

- Aandacht voor burgerschap vanuit levensbeschouwelijke vorming met Kind op Maandag
- Aandacht voor belangrijke momenten in het leven (geboorte, verjaardag, ziekte, overlijden)
- Aandacht voor nationale feestdagen (Koningsdag, Sinterklaas)
- Deelname aan Kerk-school-gezinsdiensten.
- Aandacht voor vieringen in de school (Pasen en Kerst)

Sociale en maatschappelijke competenties en participatie

- Succescriteria hanteren voor gewenst gedrag
- Kanjer-lessen
- Klassengesprekken
- Maatschappelijke onderwerpen met Koekeloere
- Inzet coöperatieve werkvormen
- Werken met het planbord
- Samen spelen in hoeken

- Verantwoordelijkheid dragen in de school (klassendienst, hulpjes)
- Praktische verkeerslessen in het dorp.
- Aandacht voor opruimen, binnen, buiten.
- Deelname aan de week tegen het pesten
- Zorg voor het milieu, omgaan met afval en duurzaamheid

Materialen

Kijk op Maandag

Kanjer

Prentenboeken

Ontwikkelingsmateriaal

Audiovisuele materialen

Verkeerslessen VVN

Burgerschapsonderwijs groep 3-4

Democratie

- Succescriteria hanteren voor gewenst gedrag
- Kanjer-lessen
- Klassengesprekken
- Aandacht voor actualiteiten en maatschappelijke thema's met 'Veilig Leren Lezen' (groep 3) en 'Nieuwsbegrip' (groep 4).
- Omgaan met succescriteria en regels in de klas en op het plein
- Aandacht voor regels en afspraken buiten de school (gedrag in het zwembad, in de bus, in de rij naar gym)

Identiteit

- Aandacht voor burgerschap vanuit levensbeschouwelijke vorming met Kind op Maandag
- Aandacht voor belangrijke momenten in het leven (geboorte, verjaardag, ziekte, overlijden)
- Aandacht voor nationale feestdagen (Koningsdag, Sinterklaas)
- Deelname aan Kerk-school-gezinsdiensten.
- Aandacht voor vieringen in de school (Pasen en Kerst)

Sociale en maatschappelijke competenties en participatie

- Succescriteria hanteren voor gewenst gedrag
- Kanjer-lessen
- Klassengesprekken
- Inzet coöperatieve werkvormen (leermaatjes, praatmaatjes)
- Leesvormen samen met een leermaatje van groep 8 ('Bouw')
- Verkeerslessen met materiaal van VVN
- Praktische verkeerslessen.
- Verantwoordelijkheid dragen binnen de school (klassentaken)
- Aandacht voor opruimen, binnen, buiten.
- Deelname aan de week tegen het pesten
- Zorg voor het milieu, omgaan met afval en duurzaamheid

Materialen

Kijk op Maandag

Kanjer

Thema's Lijn 3

Teksten Nieuwsbegrip

Audiovisuele materialen
Verkeerslessen VVN

Burgerschapsonderwijs groep 5-6

Democratie

- Succescriteria hanteren voor gewenst gedrag
- Kanjer-lessen
- Klassengesprekken
- Aandacht voor regels buiten de school (in de rij naar gym, fietsen in een groep)
- Actuele maatschappelijke thema's met Nieuwsbegrip
- Aandacht voor Prinsjesdag, verkiezingen
- Aandacht voor 4 en 5 mei op school
- Werken met een leerlingenraad (democratische principes)

Identiteit

- Aandacht voor burgerschap vanuit levensbeschouwelijke vorming met Kind op Maandag
- Aandacht voor belangrijke momenten in het leven (geboorte, verjaardag, ziekte, overlijden)
- Aandacht voor nationale feestdagen (Koningsdag, Sinterklaas)
- Aandacht voor vieringen in de school (Pasen en Kerst)

Sociale en maatschappelijke competenties en participatie

- Succescriteria hanteren voor gewenst gedrag
- Kanjer-lessen
- Klassengesprekken
- Inzet coöperatieve werkvormen (leermaatjes, praatmaatjes)
- Verkeerslessen met materiaal van VVN
- Verantwoordelijkheid dragen binnen de school (klassentaken)
- Aandacht voor opruimen, binnen, buiten.
- Zorg voor het milieu, omgaan met afval en duurzaamheid
- Deelname aan de week tegen het pesten

Materialen

Kijk op Maandag
Kanjerslessen
GGD-map
Methode Aardrijkskunde, geschiedenis en biologie
Materiaal VVN
Nieuwsbegrip
Audiovisuele materialen

Burgerschapsonderwijs groep 7-8

Democratie

- Succescriteria hanteren voor gewenst gedrag
- Kanjer-lessen
- Aandacht voor regels buiten de school (in de rij naar gym, fietsen in een groep)
- Actuele maatschappelijke thema's met Nieuwsbegrip
- Jeugdjournaal
- Aandacht voor Prinsjesdag, verkiezingen, Sinterklaas
- Leerlingen leren Het Wilhelmus
- Aandacht voor 4 en 5 mei op school
- Aandacht voor de parlementaire democratie rond Prinsjesdag met lesbrieven

- Aandacht voor verkiezingen
- Aandacht voor oorlog en vrede rond 4 en 5 mei
- Werken met een leerlingenraad (democratische principes)

Identiteit

- Aandacht voor burgerschap vanuit levensbeschouwelijke vorming met Kind op Maandag
- Aandacht voor geestelijke stromingen
- Aandacht voor belangrijke momenten in het leven (geboorte, verjaardag, ziekte, overlijden)
- Aandacht voor nationale feestdagen (Koningsdag, Sinterklaas)
- Deelname aan Kerk-school-gezinsdiensten.
- Aandacht voor vieringen in de school (Pasen en Kerst)
- Lessen HVO en GVO

Sociale en maatschappelijke competenties en participatie

- Succescriteria hanteren voor gewenst gedrag
- Kanjer-lessen
- Klassengesprekken
- Inzet coöperatieve werkvormen (leermaatjes, praatmaatjes)
- Werken met leerlingen groep 1,2,3 en technisch lezen
- Verkeerslessen met materiaal van VVN
- Zorg voor het milieu, omgaan met afval en duurzaamheid
- Verantwoordelijkheid dragen binnen de school (klassentaken)
- Aandacht voor opruimen, binnen, buiten.
- Deelname aan de Week van de Mediawijsheid
- Deelname aan de week tegen het pesten

Materialen:

Kijk op Maandag

KiVa-lessen

Methode aardrijkskunde, geschiedenis en biologie

Anne Frank-krant

Nieuwsbegrip

Boekje Nationaal Comité 4 en 5 mei

Lesbrieven Prinsjesdag

Audiovisuele materialen

Verkeerslessen VVN

Materiaal Week van de mediawijsheid